

ПОРІВНЯЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ

УДК 321.7

А. О. РУДИК

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУТУ ПОЛІТИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ В ДЕЯКИХ ПАРЛАМЕНТАРНИХ РЕСПУБЛІКАХ

Розглядаються специфічні риси інституту політичної відповідальності глави держави в таких сучасних країнах як Ботсвана, Кірибаті, Маршаллові острови, Науру, ПАР, Суринам та Федеративні Штати Мікронезії.

***Ключові слова:** політична відповідальність, глава держави, імпічмент, вотум недовіри, депутатський мандат.*

Рудык А. А. Особенности политической ответственности главы государства в некоторых парламентарных республиках

Рассматриваются специфические черты института политической ответственности главы государства в таких современных странах как Ботсвана, Кирибати, Маршалловы острова, Науру, ЮАР, Суринам и Федеративные Штаты Микронезии.

***Ключевые слова:** политическая ответственность, глава государства, импичмент, вотум недоверия, депутатский мандат.*

Rudyk Andrii. Characteristics of the political responsibility of the head of state in some parliamentary republics

This article deals with specific features of the institute of political responsibility of the head of state in such contemporary countries as Botswana, Kiribati, Marshall Islands, Nauru, South Africa, Suriname and Federated States of Micronesia. These states described as «parliamentary republic». But they have one unique characteristic, which distinguishes them from ordinary parliamentary republics. In the above-

---

© РУДИК Андрій Олексійович – студент IV курсу філософського факультету напрямку «Політологія» Київського національного університету імені Тараса Шевченка

mentioned countries the head of state and head of executive powers concentrated in the hands of one person. But at the same time in the constitutions of these countries parliament endowed with a formal rule in the system of supreme authorities

Однією з ознак парламентарної республіки, як форми державного правління, є здійснення повноважень глави держави і глави виконавчої влади різними особами. У президентській республіці навпаки, всенародно обраний глава держави водночас очолює й виконавчу владу. Але існує сім держав, в яких обраний парламентом президент також є главою виконавчої влади. Це Ботсвана, Кірибаті, Маршаллові о-ви, Науру, ПАР, Суринам та Федеративні Штати Мікронезії. Однак, їх можна вважати парламентарними республіками, оскільки тим чи іншим чином в конституціях цих країн закріплена провідна роль парламенту в системі вищих органів державної влади шляхом:

– прямого закріплення відповідальності президента перед парламентом (ст. 90 Конституції Суринаму 1987 р.)¹;

– обрання президента парламентом із закріпленням за ним депутатського мандату (ч. 1 ст. 58 Конституції Ботсвани 1966 р.², ч. 3 ст. 3 розділу V Конституції Маршаллових островів 1979 р.³ та ст. 16 Конституції Науру 1968 р.)⁴;

– обрання президента парламентом з подальшою втратою ним депутатського мандату (ст. 86. Конституції ПАР 1996 р.)⁵;

– обрання президента парламентом не з усіх своїх членів, а лише з представників суб'єктів федерації (ст. 4 розділу X Конституції ФШМ 1979р.)⁶;

– висунення кандидатів на прямих виборах глави держави (ч. 2 ст. 32 Конституції Кірибаті 1979 р.)⁷.

З огляду на це, можна говорити про зовсім інші механізми стримування та противаг і відповідно про певні особливості інституту політичної відповідальності глави держави. Власне на цій підставі вище зазначені країни й виокремлюються з традиційних парламентарних республік.

Політична відповідальність – це вид соціальної відповідальності, який полягає у відповідності дій індивідів, організацій та соціальних спільнот як суб'єктів політики суспільним вимогам щодо здійснення публічної влади⁸.

Інститут політичної відповідальності – це система політико-правових норм, яка передбачає настання негативних наслідків для суб'єкта політики у разі неналежного здійснення ним законодавчо визначених функцій та повноважень⁹.

Загалом, до основних форм політичної відповідальності глави держави у традиційних парламентарних республіках (наприклад, ФРН, Італія, Греція) належать:

- контрасигнатура;
- імпичмент.

Інститут контрасигнатури, тобто візування актів глави держави прем'єр-міністром або відповідальним за його здійснення міністром, є засобом зняття юридичної відповідальності з глави держави, що корелюється з одним із принципів його конституційно-правового статусу – невідповідальності¹⁰. Він притаманний усім класичним парламентарним республікам, а також розповсюджений у деяких змішаних. Фактично даний інститут є засобом обмеження повноважень глави держави і його підпорядкування урядові¹¹. Тому контрасигнатура є формою політичної відповідальності глави держави. У Ботсвані, Кірибаті, Маршаллових островах, Науру, ПАР, Суринамі та Федеративних Штатах Мікронезії інститут контрасигнатури відсутній, оскільки в даних державах, як і в президентських республіках, посада президента та прем'єр-міністра поєднана в одній особі й уряд формується позапарламентським шляхом. Тому в ньому немає необхідності.

Інститут імпичменту порівняно з інститутом контрасигнатури є більш серйозною формою політичної відповідальності глави держави, оскільки її застосування означає його відставку. Використання даної процедури повністю корелюється з принципом невідповідальності глави держави, оскільки останній відсторонюється з посади лише за здійснення певного проступку чи злочину, а юридична відповідальність настає опісля. Даний інститут притаманний майже всім державам з республіканською формою правління. Цікаво, що винятки стосуються чотирьох з семи досліджуваних держав – Ботсвани, Кірибаті, Маршаллових островів та Науру, оскільки їм притаманні інші форми політичної відповідальності глави держави, які роблять інститут імпичменту не потрібним, про що буде зазначено далі. У конституціях ПАР, Суринаму та Федеративних Штатів Мікронезії він передбачений, що дозволяє зробити висновок про специфіку політичної відповідальності глави держави навіть серед досліджуваних парламентарних республік.

У статті 89 Конституції ПАР 1996 р. говориться, що: «Національні Збори, шляхом прийняття резолюції, яка була підтримана не менше ніж двома третинами від свого складу, можуть відсторонити президента від посади лише на підставі:

- серйозного порушення Конституції або законодавства;
- серйозного посадового злочину;
- неспроможності виконувати свої посадові функції¹².

Конституція Суринаму 1987 р. також передбачає процедуру імпічменту, але згідно статті 140, вона має регулюватися окремим законом. Слід зазначити, що в ній вказується те, що даним питанням займається не лише парламент, а й Високий Суд, а також Генеральний прокурор (на відміну від вище згаданої ПАР). Тим паче, коло підстав, за настання яких президент може бути притягнений до відповідальності, фактично необмежене, оскільки в статті вони окреслюються фразою «карані діяння»¹³.

Найбільш чітко процедура імпічменту прописана в Конституції Федеративних Штатів Мікронезії 1979 р., оскільки вона створювалася на базі Конституції США. Відповідно до статті 7, президент ФШМ може бути усунений від здійснення своїх повноважень у зв'язку з державною зрадою, хабарництвом та діяннями, що пов'язані з корупцією двома третинами від складу Конгресу, а Верховний Суд потім розглядає це рішення¹⁴.

На відміну від традиційних парламентарних республік, в яких інститут імпічменту є суто формальним механізмом у системі стримувань та противаг. В ПАР, Суринамі та Федеративних Штатах Мікронезії він є більш дієвим та важливим, оскільки в них президент, який обирається парламентом, є главою виконавчої влади. Тому дана форма політичної відповідальності глави держави набуває значення аналогічного тому, яке вона має у президентській республіці. Лише слід зазначити те, що вище зазначеним парламентарним республікам непритаманне явище подвійної легітимності, що упереджує можливий внутрішньовладний політичний конфлікт. Варто звернути увагу на те, що інститут імпічменту глави держави в конституціях ПАР, Суринаму та Федеративних Штатів Мікронезії корелюється з правом дострокового припинення повноважень парламенту. Слід зазначити, що у всіх трьох згаданих державах президент таким правом не володіє. Це зумовлено тим, що за ним не залишається депутатський мандат. Відповідно за дострокового припинення повноважень парламенту глава держави не залишав би своєї посади, що порушувало б сам принцип взаємозалежності між ними. Тому в конституціях даних держав закріплено інститут саморозпуску парламенту (ПАР) або взагалі не йдеться мова про можливість тим чи іншими чином достроково припинити його повноваження (Суринам та ФШМ). Особливо специфічним в даному випадку є

Суринам. Оскільки Національна Асамблея не підлягає розпуску, а процедура імпічменту президента не прописана до кінця, то фактично між ними встановлюється морально-політична відповідальність, яка не регулюється правовими нормами. Схожа ситуація спостерігається у ФШМ. Як вже було зазначено, Конгрес може усунути президента з посади в порядку імпічменту, а дострокове припинення повноважень вищого представницького органу даної держави ніяким чином не врегульоване конституцією. Як показує історична практика, у ФШМ ніколи не було розпочато процедуру імпічменту, що дозволяє говорити про те, що він є формальним механізмом у системі стримувань та противаг. Тому взаємну відповідальність між Президентом та Конгресом ФШМ також можна охарактеризувати як морально-політичну.

У Ботсвані, Кірибаті, Маршаллових островах та Науру за президентом залишається депутатський мандат, тому замість імпічменту їм притаманні такі форми політичної відповідальності глави держави:

- вотум недовіри;
- постанова президентом або урядом у парламенті питання про довіру йому;
- відставка президента внаслідок дострокового припинення повноважень парламенту або втрати депутатського мандату внаслідок непереобрання.

Відповідно, на відміну від конституцій ПАР, Суринаму та Федеративних Штатів Мікронезії, які закріпили звичайну форму політичної відповідальності глави держави, в основних законах Ботсвани, Кірибаті, Маршаллових островів та Науру прописані форми політичної відповідальності уряду та парламенту у змішаних та парламентарних республіках. Але вони безпосередньо стосуються президента, оскільки в цих державах він є главою виконавчої влади і їх застосування призводить до настання для нього політичної відповідальності.

У Конституції Ботсвани 1966р. вотум недовіри прописаний у двох формах – початкової та звичайній. Застосування першої описується в підпункті 7 статті 32 – вона являє собою постановку питання щодо довіри новобраному президенту, якщо має місце одне задоволене клопотання члену парламенту щодо законності результатів виборів. Застосування другого нагадує звичайну відставку уряду в парламентарній та парламентарно-президентській республіці внаслідок втрати ним довіри у вищому представницькому орга-

ні. Але, як зазначено в статті 92, відставка уряду призводить до відставки парламенту, що автоматично означає відставку президента, оскільки він володіє депутатським мандатом¹⁵. Таким чином, можна говорити про опосередкований характер настання політичної відповідальності президента Ботсвани через вотум недовіри, оскільки реально вона має місце внаслідок дострокового припинення повноважень парламенту.

Із досліджуваних держав, лише в Конституції Кірибаті 1979 р. поруч з вотумом недовіри має місце така форма політичної відповідальності глави держави як постановка президентом у парламенті питання про довіру йому. Даний інститут є модифікацією, оскільки у традиційних парламентарних республіках таку процедуру здійснює прем'єр-міністр. Відповідно до пунктів b та спідпункту 2 статті 33 Конституції Кірибаті 1979 р. президент йде у відставку за умови якщо більшість від конституційного складу парламенту Кірибаті оголосить йому вотум недовіри або відмовить йому в довірі¹⁶.

У Конституції Маршаллових островів 1979 р. інститут імпічменту глави держави також замінюється вотумом недовіри. Але, на відміну від Ботсвани, відповідно до підпункту 3 статті 7 Конституції Маршаллових островів 1979 р. президент прямо зобов'язується скласти свої повноваження внаслідок виголошення вотуму недовіри уряду. Проте, якщо за Конституцією Кірибаті 1979 р. глава держави складає повноваження з моменту висловлення вотуму недовіри, то згідно Конституції Маршаллових островів 1979 р. парламент повинен протягом 14 днів з моменту оголошення президентом про відставку обрати нового. Якщо це не відбувається, то вотум недовіри вважається недійсним і президент продовжує займати свою посаду¹⁷.

Конституція Науру 1968 р. в межах даного питання нічим не відрізняється від Конституції Маршаллових островів 1979 р. та Ботсвани 1966 р. Але слід звернути увагу на те, що в кожному з вище наведених основних законів прописано таку форму політичної відповідальності глави держави як відставка внаслідок дострокового припинення повноважень парламенту. Вона є унікальною й фактично функціонує через настання політичної відповідальності парламенту. Взагалі, слід зазначити, що дана форма (поруч з раніше згаданим інститутом імпічменту) є основоположною в описаних парламентарних республіках, оскільки вона встановлює взаємну залежність глави держави та парламенту одне від одного. Але слід зазначити, що підстави для настання можливості дострокового при-

пинення повноваження парламенту президентом у вище зазначених країнах є різними. Наприклад, у Ботсвані та Науру глава держави має право розпустити парламент на власний розсуд (окрім неспроможності парламенту обрати президента, оскільки йде мова про саморозпуск) . З одного боку, таке повноваження може стати засобом для зловживання, але слід пам'ятати, що президент таким чином втрачає депутатський мандат, що є підставою для складення ним повноважень. У Конституціях Кірибаті 1979 р. та Маршаллових островів 1979 р. підстави для дострокового припинення повноважень парламенту прописані. Наприклад, якщо парламент відмовляє у довірі президенту (Кірибаті)¹⁸ та парламенту двічі не вдалося оголосити президенту і його уряду вотум недовіри (Маршаллові острови)¹⁹. Знову ж таки варто підкреслити, що в даному випадку посада глави держави є ідентичною посаді прем'єр-міністра в класичних парламентарних республіках. Їх відміння лише те, що в Основних законах досліджуваних держав чітко окреслюється кількість строків і термін перебування однієї особи на посаді президента (окрім Суринаму).

Окремо слід сказати про таку форму політичної відповідальності глави держави як непереобрання президента до парламенту. Вона притаманна лише Ботсвані, Кірибаті, Маршалловим островам та Науру. В даному випадку слід говорити про відповідальність глави держави перед виборцями. Президент цих країн обирається парламентом (окрім Кірибаті) і за ним залишається депутатський мандат. Оскільки можливість зайняття посади глави держави залежить від його наявності (слід звернути увагу на те, що в ПАР, Суринамі та ФШМ наявність депутатського мандату також є обов'язковою, оскільки президент обирається серед членів парламенту, проте надалі він втрачає його і таким чином не потребує свого переобрання за ситуації дострокового припинення повноважень парламенту) то фактично повноваження президента як глави виконавчої влади легітимізуються народом. Відповідно, якщо чинний президент до парламенту не переобирається, то втрачаючи свій депутатський мандат, він автоматично складає повноваження глави держави та глави виконавчої влади. Це дозволяє зробити висновок про те, що до взаємозалежності глави держави та парламенту одне від одного включається елемент громадянського суспільства. Тут також слід звернути увагу на те, що в Ботсвані, Кірибаті, Маршаллових островах та Науру діє мажоритарна виборча система, оскільки це прямо корелюється з вище зазначеною ідеєю. У ПАР та Суринамі, як вже

згадувалося, за главою держави не закріплюється депутатський мандат. Це корелюється з тим, що у цих країнах діє пропорційна виборча система за якої не існує такого потужного зв'язку між виборцем та кандидатом в депутати. Таким чином, у ПАР та Суринамі немає такої форми політичної відповідальності глави держави як непереобрання до парламенту. Оскільки президент не отримує мандат лише за умов, якщо його партія не пройде виборчий бар'єр, що, враховуючи, специфіку ПАР та Суринаму, малоймовірно.

Таким чином, Ботсвану, Кірибаті, Маршаллові острови, Науру, Південно-Африканську Республіку, Суринам та Федеративні Штати Мікронезії можна віднести до специфічних парламентарних республік. Належність цих країн до даної форми державного правління зумовлена закріпленням формального верховенства парламенту в системі вищих органів державної влади. Але їхня специфіка полягає в тому, що главою держави та главою виконавчої влади є одна особа – президент, який обирається парламентом. Таким чином відбувається поєднання парламентарної та президентської республік, оскільки формальне верховенство парламенту, як вже зазначалося, є рисою першої, а здійснення повноважень глави держави та глави виконавчої влади є рисою другої. Відповідно це зумовлює такі особливості інституту політичної відповідальності глави держави:

- інститут імпичменту виконує таку ж роль як і у президентській республіці, а саме – є дієвим засобом впливу парламенту на президента;

- інститут контрасигнатури відсутній, оскільки глава держави водночас є главою виконавчої влади;

- вотум недовіри є формою політичної відповідальності глави держави, яка у класичних парламентарних республіках спрямована на прем'єр-міністра;

- наявність інституту постановки президентом у парламенті питання щодо довіри йому, який є модифікацією аналогічного інституту в традиційних парламентарних республіках, оскільки в даному випадку настає політична відповідальність президента;

- інститут дострокового припинення повноважень парламенту є формою не лише його політичної відповідальності, а й глави держави, оскільки останній, володіючи депутатським мандатом, також йде у відставку;

- непереобрання президента до парламенту також є формою його політичної відповідальності, оскільки він, не підтвердивши свій депутатський мандат, автоматично складає свої повноваження.

Таким чином, форми політичної відповідальності глави держави у Південно-Африканській Республіці, Суринамі та Федеративних Штатах Мікронезії мають таке ж значення як і у президентській республіці. Фактично лише обрання президента парламентом та формування ним уряду майже повністю з депутатів парламенту (наприклад у ПАР, де президент володіє правом призначити не більше двох міністрів, що не є членами парламенту), а також наявність політичної відповідальності уряду перед парламентом (згідно Конституції ПАР 1996 р. парламент має право виголосити уряду вотум недовіри, що призводить до його відставки, але президент продовжує здійснювати свої повноваження та зобов'язується сформувати новий уряд) дозволяють віднести дані держави до специфічних парламентарних республік. Слід також додати про те, що в Південно-Африканській Республіці, Суринамі та Федеративних Штатах Мікронезії глава держави складає свої повноваження перед новообраним парламентом (якщо він ним не переобирається), оскільки останній на своєму першому засіданні має або підтвердити мандат чинного глави держави, або обрати нового. Дана обставина не є формою політичної відповідальності у традиційному розумінні, тому що в даному випадку йдеться мова про залежність терміну каденції президента від строку повноважень парламенту. Це є звичайною практикою, оскільки у традиційних парламентарних та парламентарно-президентських республіках так само уряд складає повноваження перед новообраним парламентом. Але вона суттєво доповнює взаємозалежність між президентом та парламентом у вище зазначених державах.

Форми політичної відповідальності уряду в класичних республіках трансформуються у форми політичної відповідальності глави держави в Ботсвані, Кірибаті, Маршаллових островах та Науру. Це зумовлено тим, що фактично в цих країнах президент перш за все розцінюється не як глава держави (як у попередніх трьох), а як глава виконавчої влади. Але вище зазначені держави не є типовими парламентарними республіками, оскільки в них повноваження глави держави та глави виконавчої влади здійснюється однією особою. Також специфічним є збереження депутатських мандатів за президентом та міністрами, що прямо заборонено в класичних парламентарних республіках (наприклад, ч.1 ст. 55 Основного закону ФРН 1949 р.: «Федеральний президент не може входити до складу Уряду...»²⁰ або ч. 2 ст. 84 Конституції Італії 1947 р.: «Посада Президента Республіки не сумісна з будь-якою іншою посадою»²¹).

Це робиться з метою встановлення балансу між президентом та парламентом (наприклад, Президент Ботсвани може достроково припинити повноваження Національної Асамблеї Ботсвани з будь-яких причин, але при цьому він йде у відставку, оскільки його депутатський мандат перестає бути чинним).

Варто вказати на те, що дані держави демонструють приклад реального вирішення проблеми політичної відповідальності глави держави. Але слід зазначити, що тут відіграють важливу роль такі чинники як чисельність депутатського корпусу, виборча система та рівень політичної культури населення. У всіх досліджуваних державах (окрім ПАР, де нижня палата парламенту – Національні Збори, складає 400 депутатів), чисельність депутатів парламенту від 14 (ФШМ) до 61 (Суринам). Це зумовлює високий рівень комунікації між парламентаріями, що сприяє підвищенню ефективності роботи парламенту й збільшенню потенціалу можливості стримувати президента (імпічмент Президента ПАР Кгалеме Мотланти в 2009 році, вотум недовіри Президенту Науру Фредеріку Пітччеру в 2011 році). Тип виборчої системи корелюється із закріпленням за главою держави депутатського мандату, наявність якого, як вже зазначалося, зумовлює деякі форми політичної відповідальності президента. Якщо діє мажоритарна система (Ботсвана, Кірибаті, Маршаллові острови, Науру) – мандат закріплюється. Якщо діє пропорційна система (ПАР, Суринам) – президент не може мати депутатського мандату. І незалежно від того, як досконало не були б прописані механізми стримувань та противаг, за низького рівня політичної культури населення вони просто не працювали б.

Таким чином поєднання форм політичної відповідальності глави держави у президентських республіках, модифікованих форм політичної відповідальності уряду в парламентарних та парламентарно-президентських республіках, а також специфічної форми політичної відповідальності глави держави, яка настає водночас із політичною відповідальністю парламенту зумовило вище проаналізовані особливості даного інституту в Ботсвані, Кірибаті, Маршаллових островах, Науру, Південно-Африканській Республіці, Суринамі та Федеративних Штатах Мікронезії.

1. *The Constitution of Suriname*, 1987 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.constitution.org/cons/suriname.htm>. 2. *Конституція Ботсвани*, 1966. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalportal.am/download/constitutions/30_ru.pdf. 3. *The Constitution of the Republic of the Marshall Islands*, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bikiniatoll>.

com/RMI%20Constitution.pdf. **4.** *The Constitution* of Nauru, 1968 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.paclii.org/nr/legis/num_act/con256.rtf. **5.** *Конституція ЮАР*, 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalportal.am/download/constitutions/206_ru.pdf. **6.** *The Constitution* of the Federated States of Micronesia, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.parliament.am/library/sahmanadrutyunner/micronezia.pdf>. **7.** *The Constitution* of Kiribati, 1979. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@ilo_aids/documents/legal-document/wcms_111733.pdf. **8.** *Малкіна Г.М.* Політична відповідальність у демократичному суспільстві (інституціональний аспект) : монографія / Малкіна Г.М. – К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2010. – С. 29. **9.** Там само. – С. 39. **10.** *Шляхтун П. П.* Конституційне право: словник термінів / Шляхтун П.П. – К. : Либідь, 2005. – С. 222. **11.** *Малкіна Г.М.* Цит. праця. – С. 67. **12.** *Конституція ЮАР*, 1996 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalportal.am/download/constitutions/206_ru.pdf. **13.** *The Constitution* of Suriname, 1987 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.constitution.org/cons/suriname.htm>. **14.** *The Constitution* of the Federated States of Micronesia, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.parliament.am/library/sahmanadrutyunner/micronezia.pdf>. **15.** *Конституція* Ботсвани, 1966 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalportal.am/download/constitutions/30_ru.pdf. **16.** *The Constitution* of Kiribati, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_111173.pdf. **17.** *The Constitution* of the Republic of the Marshall Islands, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bikiniatoll.com/RMI%20Constitution.pdf>. **18.** *The Constitution* of Kiribati, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_protect/@protrav/@ilo_aids/documents/legaldocument/wcms_111117.pdf. **19.** *The Constitution* of the Republic of the Marshall Islands, 1979 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.bikiniatoll.com/RMI%20Constitution.pdf>. **20.** *Конституція* ФРГ, 1949 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://legalportal.am/download/constitutions/83_ru.pdf. **21.** *Конституція* Італійської Республіки, 1947 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.exet.comune.fi.it/costituzione/cirillico.pdf>.

***Rudyk Andrii.* Characteristics of the political responsibility of the head of state in some parliamentary republics**

This article deals with specific features of the institute of political responsibility of the head of state in such contemporary countries as Botswana, Kiribati, Marshall Islands, Nauru, South Africa, Suriname and Federated States of Micronesia. These states described as “parliamentary republic”. But they have one unique characteristic, which distinguishes them from ordinary parliamentary republics. In the above-mentioned countries the head of state and head of executive powers concentrated in the hands of one person. But at the same time in the constitutions of these countries parliament endowed with a formal rule in the system of supreme authorities. Also the source of presidential power comes from parliament, because the head of state elects by parliament and/or he has the parliamentary mandate. In this way such traditional mechanisms of political responsibility of the head

of state as impeachment and countersignature get new forms in these countries. Also these parliamentary republics demonstrate new types of political responsibility of president such as vote of noconfidence, resignation from the office at the same time with dissolved parliament and appointment of ministers from MPs. Some of these forms come from presidential republic and some – from parliamentary and semi-presidential republic and combination of them creates above-indicated types of political responsibility of the president in these countries. But some differences in forms of presidential political responsibility were found during the development. Such results describe the level of attraction to some features of presidential or parliamentary republic. For example, Constitutions of South Africa, Suriname and Federated States of Micronesia include such form of presidential political responsibility as impeachment. This institute correlates with right of the president to dissolve parliament. In these states parliament actually dissolves independently (South Africa) or constitution does not contain information about this right (Suriname and Federated States of Micronesia). This statement proves that these states borrowed the mechanism of presidential political responsibility from presidential republic (especially Federated States of Micronesia). Botswana, Kiribati, Marshall Islands and Nauru adopted forms of political responsibility of government from parliamentary republic and transformed them into new types of presidential political responsibility. For example, parliaments of all above-mentioned states have right of vote of no confidence. When they use it, government and president, as the head of executive, resigns. Also the President of Kiribati may ask parliament for confidence and if parliament doesn't vote for it, then parliament should be dissolved and president resigns. These institutes replace impeachment in Botswana, Kiribati, Marshall Islands and Nauru because the presidents of these states also have a parliamentary mandate. Thereby when parliament dissolved, the president loses his mandate which means his automatic resignation. Also the president in these states resigns when he is not elected in parliament. This is a form of political responsibility to the voters. Finally, these statements prove that even these states differ from each other and they can be divided into two groups. But in general Botswana, Kiribati, Marshall Islands, Nauru, South Africa, Suriname and Federated States of Micronesia belongs to specific parliamentary republic. At the first way, in these states parliament is the formal supreme authority. And at the second way, all above-indicated forms of presidential political responsibility, which accepted in these states, have one task – to establish interdependence between the president, as the head of state and the head of executive, and parliament, as basic source of power in the system of supreme authorities, including civil society which elects supreme legislative body.

Key words: political responsibility, head of state, impeachment, vote of noconfidence, deputy mandate.